

Helen Petersson

Froarps by. Del II

Denna del börjar flera tusen år tillbaka i tiden, eftersom Froarps by bär tydliga spår av hur landskapet kan ha förändrats. Det är inte vetenskapligt dokumenterat, men med fantasins hjälp kan man föreställa sig hur det kan ha sett ut före istiden i det landskapsområde, som sedan blev Froarp.

Vårt land har under flera perioder varit täckt av väldiga islager. Den sista isen var mer än 1000 m tjock. Det stora istäcket rörde sig hela tiden och krossade den underliggande berggrunden. Vid rotationen släpades stenar, grus och sand med och frös fast i isen. För omkring 10 tusen år sedan började istäcket att smälta bort och dra sig tillbaka. Då bildades isälvar, som förde med sig allt som var löst. I jökelporten bildades stora högar av grus och sand, de s k rullstensåsarna.

Mieåns källflöde rinner upp i Arasjön i Småland. Ån passerar kratersjön Mien, fortsätter åt söder och rinner genom Långasjön. Före istiden kan ån ha runnit rakt söderut, genom Sören Abrahamssons åkrar, där det finns spår av en nord-sydgående fåra, fortsatte sedan vidare ner mellan de två Korparbergen och hamnade slutligen i åns nuvarande ränna vid Stampen.

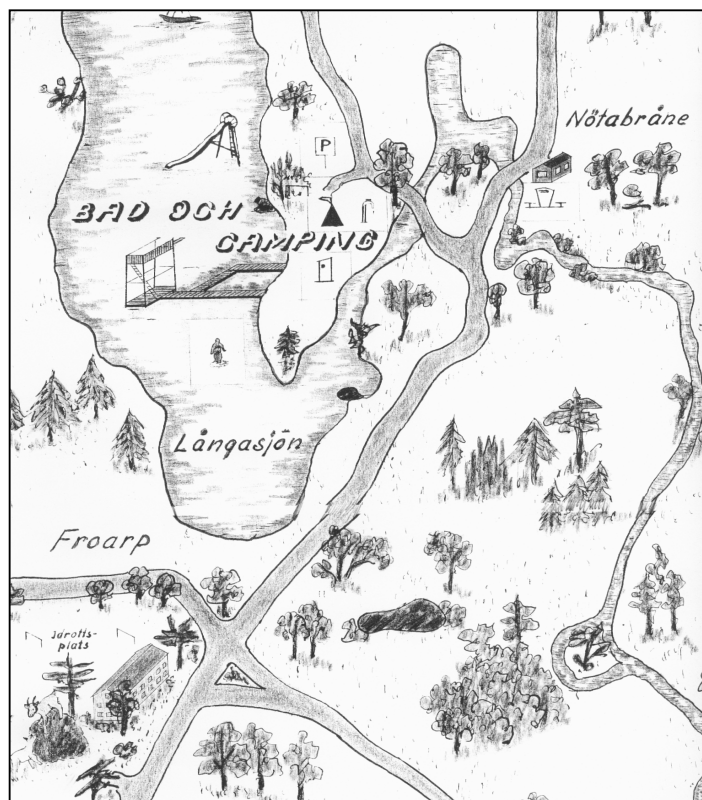
När den sista stora landisen smälte bildades vid Långasjöns södra strand en rullstensås av grus och sand. Åns vattenflöde stoppades, men vattnet hittade en ny fåra och rann istället åt öster mot Nötabråne och Tararp och vidare ner mot Granefors, Strömma och Stampen. Mieåns totala längd är 47,6 km.

Långasjön

Långasjöns södra ände har kallats; "Froarps sand/strand", "Froarpa lasta" och "Froarpa lann". I handlingar från 1800-talet är benämningen "Härligheten".

Timmerflottningsföretag förekom på Långasjön och lastplatser fanns i "Tostarps lasta" och vid "Froarpa lasta", där det i slutet av 1800-talet fanns ett sågverk, som ägdes av Mattis Nilsson på Ekebergslund. Han köpte upp timmer längs med Mieån och detta flottades ned genom sjön. Sågverket flyttades till plats Ekebergslund 1904. Eftersom strömmarna i sjön var för svaga köpte Mattis Nilsson en ångslup för att bättre kunna bogsera timret. I helgerna användes slupen till att frakta passagerare till Halvvägsön, där Mattis Nilsson hade en liten sommarstuga.

I Kransatorpet vid Nytorpet, föddes en liten pojke, som döptes till Sven. Han blev kallad "Kransa-Sven". Han har berättat, att det fanns en gångbro över Långasjön, när han var barn. Den gick från udden, söder om badplatsen och gick till sjöns västra sida. Sven gick på bron, när han skulle till skolan.

Turistkarta över Långasjöns södra del.

1958 köpte dåvarande Asarums kommun in mark på sjöns östra sida och anlade badplatsen vid Långasjönäs. Doktor Nils Bildsten ägde det hus, som idag är receptionsbyggnad. På tomten finns ett skyddsrum ännu kvar. Det byggdes under andra världskriget. Huset blev till salu 1960 och förvärvades av kommunen tillsammans med flera andra privatägda stugor. På området finns nu en stugby och en campingplats, vackert inbäddade i en skön naturpark.

Badplatsen "Tostarpa lasta" - på den västra stranden användes tidigare av badgäster. "Froarpa lann" - vid sjöns södra strand är ännu ett omtyckt utflyktsmål för de som vill ta sig ett dopp under varma sommardagar.

Isupptagning

Före kylskåpens tid var det svårt att förvara mat någon längre tid. Under kalla vintrar, när isen blev tillräckligt tjock på Långasjön, sågades fyrkantiga isbitar ca 60 x 60 ut i isen med speciella issåg.

På sjöns östra strand bodde Arvid Svensson, "Långe Arvid", i sin gård. Han fick i uppdrag av mejeriet i Mörrum att ordna 8-10 karlar för uppsågning av is. De skulle vara försedda med broddade träskostövlar och sulade vantar. För transporten från Långasjön till Mörrum betalades 8-bit.

Långasjöns södra strand. Arvid Svenssons gård skymtar t h.

Det var många som under kalla vintrar ägnade sig åt isupptagning, det var Harry Cederqvist, Ernst Berglund, Verner Svensson bland andra. Expressens bultavagnar, dragna av hästar, kom och hämtade is, som skulle levereras till Bryggeriet, Mejeriet och Stadshotellet m fl företag i Karlshamn. Runt vakarna, som bildades, sattes enruskor som varning.

En del is hämtades till gårdarna i Froarp. Isen förvarades i stora isstackar isolerade med sågspån, placerade vid infarten till källarvinden.

Gamla Vattenverket

Beslutet om att bygga ett vattenverk föregicks av en lång process. 1887 var den första utredningen klar. Man diskuterade olika alternativ men fastnade slutligen för Långasjön, trots höga ledningskostnader. Vattenförsörjningen hade dittills tillgodosetts genom olika brunnar, oftast med dålig kvalitet på vattnet. Man beräknade att varje invånare skulle förbruka 80 liter vatten per dag. År 1947 var medelförbrukningen 242 liter per invånare.

Gamla Vattenverket.

Under 1902 uppfördes nödvändiga kulvertledningar, vattenbassänger och byggnader vid Långasjöns södra strand. Från denna anläggning drogs sedan en vattenledning till vattentornet på Pengaberget i Karlshamn. Anläggningen i Froarp var klar i mars 1903 och är helt unik. Byggnaderna, som är uppförda i block av huggen granit, åter speglar en stor yrkesskicklighet. En ca 40 m lång och ca 2 m hög underjordisk valvmurad kulvertgång är fortfarande helt intakt. Bassänger - såväl över som under jord - och den tekniska utrustningen med pumpsystem och rörledningar är bevarade. Anläggningen bidrog till att telefoner installerades.

Maskinist Ernst Johansson var anställd av Karlshamns stads vattenverk och hade hand om anläggningen från 1933. Han bodde i ett hus strax intill tillsammans med hustrun Nellie och sonen Carl Erik.

År 1969 byggdes ett nytt vattenverk i Froarp. Men de gamla vackra byggnaderna står kvar som ett minne av forna tiders otroliga byggnadsskicklighet. Anläggningen är byggnadsminnesförklarad.

Froarps Tivoli

En av de populäraste festplatserna låg vid Långasjöns östra strand på gränsen till Långasjönäs. Dansbanan anlades av Victor Johansson och hans hustru Gulli 1923 och den sista dansen annonserades ut den 27 april 1946. En utförlig artikel om dansbanan finns att läsa i "Asarumsdalen 1980-81" skriven av Nils Magnusson.

Ellen och Berndt Nilsson

Enligt ett arrendekontrakt, som var utfärdat den 1 augusti 1904 på 50 år av hemmansägaren Arvid Svensson till torparen Ola Bromesson, bestod av ett stycke utmark, ca 3 tunnland, att bygga och bebo. Marken gränsade i norr till sk Måsen, i söder till allmänna vägen, i öster till Hultmans torp samt i väster till Johanssons torp i rak linje ner till Långasjön.

Arrendekostnaden för alla åren var 350:- kontant och 10:- skulle erläggas årligen den 15 juli. Jordägaren förbehöll sig fri väg till den sk Måsen.

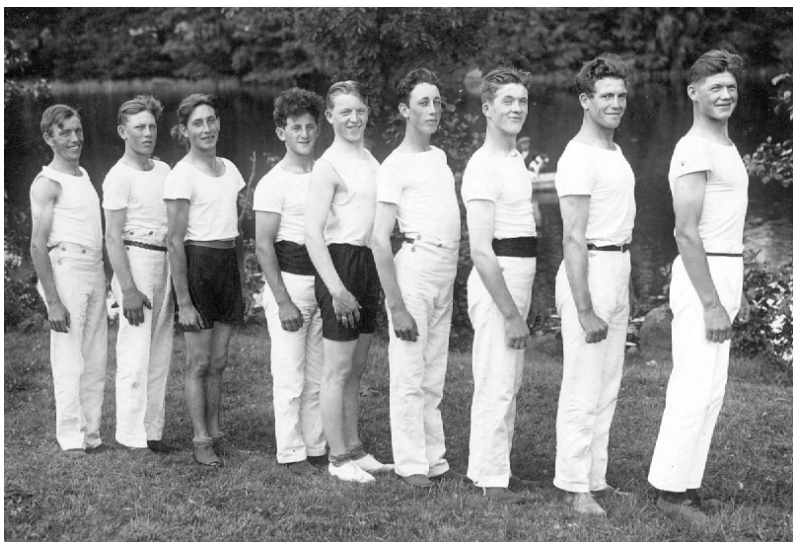
Samma kontrakt överfördes 3 månader senare till torparen August Wennerberg för 550:- för alla år. Vid påfordran skulle två kvinnodagsverken utföras åt Arvid Svensson (kost ingick inte). 1907 övergick kontraktet till svärsonen Bernt Nilsson.

Bernt Nilsson var född 1878 och son till Nils Persson och Helena Ols-

Fr v: Gustav, Edit, far Bernt, Ragnar, mor Ellen.

dotter i Farslycke, Hällaryds socken. Hustrun Ellen var född 1884 och dotter till Matilda och "vekastaprästen" August Wennerberg i Froarp. Ellen och Bernt Nilsson fick tillsammans barnen Gustav 1904, Edit 1907 och Ragnar 1910. De tog även hand om tre fosterbarn, Mary Svensson, Ivar Ols-son och Ernst Törnberg.

*Fr v: Karl Johansson, ?, Erik Pettersson,
Ragnar Nilsson, ?, Fritz Pettersson, Tröste Nilsson,
Erik Bengtsson, Per Nilsson.*

Bernt Nilsson köpte in marken och lät uppföra en ny mangårdsbyggnad 1905. Stall och loge byggdes några år senare. På 1940-talet fanns det en häst, två kor, ett ung-djur och tre grisar. Under Ellen och Bernt Nilssons tid utökades gården och mer mark förvärvades. Den totala arealen uppgick år 1950 till 8,5 hektar. Ellen var pigg och glad till humöret och en

duktig husmor. Hon bidrog till familjens försörjning genom att varje vecka stå på torget i Karlshamn och sälja ägg, bär och svamp. Dessutom hade hon ett extra hemarbete, vilket bestod i att sy flaggor till Flaggfabriken Tellus i Karlshamn.

I Froarp fanns på 1930-talet en grupp spänstiga unga pojkar, som ägnade sig åt boxning och akrobatik. En av dem var Ragnar Nilsson. Gymnasterna hade för det mesta sina träningar i det fria vid Långasjöns strand, men när det var dåligt väder hade de sina övningar inne på dansbanan i Froarps Tivoli.

Idag bor Ellen och Bernt Nilssons barnbarn Jan-Erik och hans fru Ingrid i farföräldrarnas hus. Brodern Lars-Gunnar och hans hustru Kerstin har byggt en villa på den plats, där Johanssons torp en gång låg.

Ellen och Bernt Nilsson på väg hem från torget i Karlshamn.

Ivar Johansson

Ivar Johansson var född 1889 och son till Johan Månsson och Inga Persson. Han var gift med Hilda Ottilia Pettersson född 1887 i Listerby. Hilda och Ivar Johansson fick fem barn, Greta, Barbro, Britt, Jane och Per. Familjen hade sitt hem på nuvarande Froarpsvägen 47.

Sin första erfarenhet i arbetslivet fick Ivar som trädgårdslärling. Sedan bytte han yrke och kom till Gustafsborgs smedja, där han blev smedlärling. Därefter fick han anställning som smed vid Strömma Bomullsspinneri. Där var han med och bildade den första fackföreningen. I 36 år (1915-1951) var han anställd vid Toréns Mekaniska Verkstad i Karlshamn.

Tre kommunalmän i Asarums kommun. Fr v Henry Mattsson, Ivar Johansson och Axel Pettersson.

Ivar Johansson blev tidigt intresserad av politik och han fick många förtroendeuppdrag. Bl a var han ordförande i Asarums kommunalnämnd och i skolstyrelsen. Han var huvudman i Asarums Sparbank. 1938 blev han vald till landstingsman.

Omdömet om honom var att han hade en karaktärsfast personlighet och att han gick in med kraft

och beslutsamhet för de arbetsuppgifter som blev ålagda honom.

Ivar Johansson avled den 19 juni 1955, endast 66 år gammal.

Asarums Idrottsplats

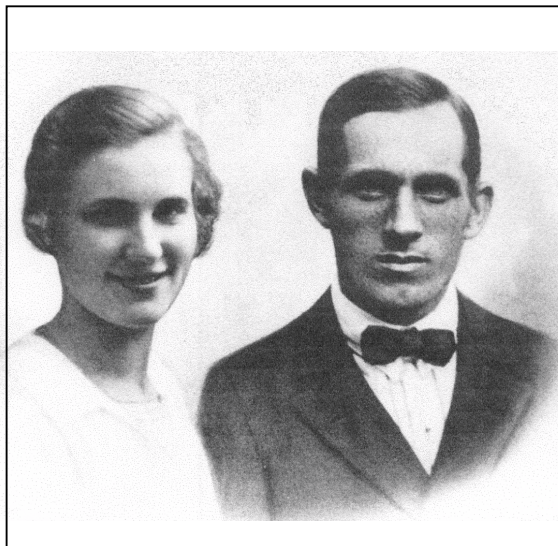
Att bygga en idrottsplats kom upp i Asarums kommunstyrelse på 1950-talet. Det första alternativet till placering var i Björket i Asarum. Någon föreslog då, att det fanns ett lämpligt område bakom Björklidens Ålderdomshem.

År 1954 invigdes Asarums Idrottsplats. Fotbollslagen Mörrums GOIS, Svängsta IF och Asarums IF möttes i en triangelturnering. "Karlskronapojkarna" deltog med en gymnastikuppvisning. En orkester fanns på plats och när orkestern började spela, blev grannen Ivar Svenssons häst så skrämmd att han hoppade ut genom ett stallfönster med en fönsterram om halsen.

Året efter ordnades ett annat arrangemang med en fotbollsmatch mellan kommunens ledamöter och en kvinnlig gymnastikgrupp från Asarum. Domare var fjärdingsman Henry Thomsson. Flickorna vann med 6-4. Publiken uppgick till 1200 personer denna vackra sommarsöndag i juli 1955.

Hilda och Per Karlsson

En vacker vårkväll på 1920-talet träffades två ungdomar vid valborgsmässoelden på Snäckebacken i Ronneby. Det var Per Karlsson, född 1899 i Kuggeboda och Hilda Karlsson, född 1901 i Sternö. Vid den här tiden arbetade Per på ett mejeri och Hilda var anställd i hushållet hos familjen Thunberg i Ronneby. Hilda och Per gifte sig och de första fem åren bodde de i Ronneby. Där föddes barnen Per-Olof 1926, Karl-Gunnar 1927, Sven 1928, Anders 1929 och Greta 1931.

Hilda och Per Karlsson.

Efter några år flyttade Hilda och Per med barnen till Asarums socken och köpte ett hus i Froarp 1933. Det låg högt uppe på åsen söder om Långasjön. Per fick arbete som kusk på Expressen i Karlshamn. Där körde han med häst och vagn runt omkring i staden med last av gods till olika företag. I Froarp utökades familjen med flera barn, Kerstin 1934, Ingmar 1937, Anna 1938, tvillingarna Karin och Torsten föddes 1941, Bengt 1943 och den yngsta dottern Inga-Britt föddes 1946.

Några år arbetade Per Karlsson på Granefors Bruk och de sista åren fram till pensionen var han anställd på Karlshamns Oljefabriker.

Sommaren 2009 ordnade syskonen en släktträff. Alla hade inte möjlighet att komma men det var ca 80 personer - barn, barnbarn och barnbarnsbarn till Hilda och Per Karlsson, som samlades med sina respektive och hade en trevlig och minnesrik samvaro på Munkagården utanför Karlshamn.

Axel Karlström

Min farfar - Karl Johan Andersson - bodde vid Tararpsvägen. Inte så långt därifrån hade Matilda och Axel Karlström sitt hem. De hade fyra barn - Lennart född 1910, Astrid 1912, Gösta 1914 och Anna 1917.

Axel Karlström var anställd hos Ivar Abrahamsson som rättare och hade hand om gårdens hästar. Han var lång och smal till växten med yviga mustascher och mycket pratglad. Allt som oftast gick han bort till min farfar och pratade bort en stund. Vid ett tillfälle berättade han om en begravning som han hade bevistat och då ska han ha sagt:

- Det var en trevlig begravning och vad vi söp och vad vi sörjde!

Sonen Gösta Karlström hade under många år en cykelverkstad i Asarum.

Sömmerskan Tekla Andersson

I Froarp fanns flera hemsömmerskor. Den som ville förnya sin garderob var ofta hänvisade till dessa. Sömmerskan Tekla och hennes man Martin Andersson, som hade anställning på Granefors bruk, var närmaste grannar till min farfar.

Teklas mor hette Elin Persdotter och hon bodde hela sitt liv hos sin dotter och svärson. Elin hade en broder, som hette Olof Persson. Han bodde med sin familj på en gård i Gungvala. Barnen lämnade tidigt hembygden. Men Olof Perssons barn och barnbarn glömde aldrig att hälsa på sina släktingar i Froarp, när de var på besök i Blekinge.

Innanför grinden står Elin och Tekla. De har besök av släktingen Percy Sandgren 1934.

Rudolf Svenssons Speceri & Diverseaffär.

Rudolf Svenssons affär.

Intill Björklidens ålderdomshem, där Asarums Idrottsplats numera har sin parkeringsplats, låg Rudolf Svenssons Speceri- & Diverseaffär. Den hade startats av Rune Ekberg och övertogs 1926 av Rudolf Svensson och hans hustru Vendela f Sjöström. De fick tillsammans barnen Marianne, Bengt och Eva.

Affären hade en viktig funktion för vårdtagarna på Björkliden. Där brukade de köpa karameller och snus och annat som kunde förgylla deras tillvaro. Vendela och Rudolf och deras dotter Marianne, som också expedierade i affären, hjälpte gärna till med att skriva brev och jul- och påskkort till deras släktingar och anförvanter.

Under 5 år uthyrdes affären till systrarna Essie, Herta och Ragnhild Nordstedt. Då flyttade Rudolf Svensson med sin familj till Karlskrona där han var flaggunderofficer.

Kontraktet gick ut den 1 juni 1945 och Vendela och Rudolf Svensson tog åter hand om verksamheten och behöll den fram till 1953. Då övertog systrarna Nordstedt affären och drev den fram till nedläggningen 1976.

Eric Widerbergs affär

Mitemot Ekebergslunds sågverk hade Eric Widerberg sin speceri- och diversehandel. Affären hade startats av Anders Svensson och övertagits av Jöns Olsson, som även hade haft toffeltillverkning. År 1933 förvärfvade Elsa och Eric Widerberg affären. De hade en dotter, som hette Eleonor. Verksamheten utvidgades under deras tid men affären lades ner 1945.

Eric Widerbergs Speceri- & Diverseaffär.

Grannar till Widerbergs affär var cykelhandlaren Ture Carlsson och hans hustru Signe. Hon drev under några år en mjölkaffär i en byggnad, som låg bredvid deras boningshus.

Ålderdomshemmet Björkliden

Björklidens Ålderdomshem.

Björkliden användes som kommunens ålderdomshem i över ett hundra år. Det byggdes 1890 och revs 1999. Den sista föreståndarinnan på Björkliden hette Anna Ferm och hon blev den, som fick ta hand om flyttningen till det nya äldreboendet på Östralycke i Asarum.

Det har skett stora förändringar i Froarps by under de senaste åren. Affärerna och Björklidens byggnader är rivna och borta, flera nya villor har uppförts och en ny väg har anlagts.

Men genom Långasjön rinner Mieåns vatten lika lugnt och stilla som i urminnes tider.

Källor: Anders Abrahamsson, Lidingö
Kerstin Abrahamsson, Karlshamn
Sören Abrahamsson, Froarp
Stig Evergren, Asarumsdalen 2002
Eric Jonsson, Asarumsdalen 1982-83
Krister Klinga, Asarum
Lars-Gunnar Nilsson, Froarp

Lennart Nilsson, Uppsala
Cecilia Rogmark, Bjärred
På upptäcktsfärd i hembygden -
Hörberg- Larsson
Jörgen Sagmo - Karlshamns
kommunarkiv
Sveriges Bebyggelse del II, 1945